

بررسی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی استان لرستان (با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی ورزشی)

محسن هادی طحان^۱

سید محمدرضا رشیدی آل هاشم^۲

یاسر محمودی^۳

حسن گلی^۴

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۸/۱۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۷/۱۲/۲۵

توسعه گردشگری بر مبنای ورزش در هر منطقه‌ای موجب رونق گردشگری و بالتبع باعث توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می‌شود. در این مقاله تلاش شده است در مرحله نخست عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی استان لرستان با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی ورزشی شناسایی گردد و در مرحله بعدی این عوامل به جهت اقدامات لازم برای اجرای موفقیت‌آمیز استراتژی‌ها اولویت‌بندی شوند.

روش پژوهش، توصیفی - تحلیلی است. نمونه تحقیق به صورت تمام شمار از جامعه آماری و به تعداد ۱۲۰ نفر می‌باشد. برای دستیابی به اهداف تحقیق، از پرسشنامه محقق ساخته عوامل توسعه گردشگری ورزشی (با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی ورزشی) استفاده شد که روایی پرسشنامه توسط ۱۵ تن از اساتید تأیید و پایایی آن در یک مطالعه مقدماتی با ۳۰ نفر آزمودنی دارای آلفای کرونباخ ۰/۷۵ محاسبه گردید. همچنین به منظور تحلیل داده‌ها، از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی از نرم‌افزار spss (نسخه ۲۱) استفاده شد.

● بررسی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی استان لرستان (با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی ورزشی)

با توجه به نتایج، جاذبه‌های مربوط به کوه‌نوردی و غارنوردی با میانگین رتبه (۳/۵۵)، جاذبه‌های مربوط به ورزش‌های آبی و فصلی با میانگین رتبه (۳/۲۶) و جاذبه‌های مربوط به شکار و صید و تپه‌نوردی و طبیعت‌گردی به صورت مشترک با میانگین رتبه (۲/۸۷) از بالاترین اهمیت در توسعه گردشگری ورزشی استان لرستان برخوردار هستند.

با توجه به نتایج تحقیق، امید است سرمایه‌گذاری در بخش زیرساختی برای جاذبه‌های طبیعی گردشگری ورزشی از قبیل کوه‌نوردی و غارنوردی، ورزش‌های آبی و فصلی در استان لرستان مورد توجه مدیران در بخش گردشگری قرار گیرد.

واژگان کلیدی: گردشگری ورزشی، جاذبه‌های طبیعی، گردشگری و لرستان

مقدمه

گردشگری یکی از صنایع مهم در جهان است و به عنوان یکی از بزرگ‌ترین و متنوع‌ترین صنایع دنیا به حساب می‌آید. بسیاری از کشورها، این صنعت پویا را به عنوان منبع اصلی درآمد، اشتغال‌زایی، رشد بخش خصوصی و توسعه زیرساخت‌های خود می‌دانند (گی و چاک‌وای^۱، ۱۳۹۰)؛ به طوری که کشورهای پیشرو در فعالیت‌های اقتصادی، سالانه سهم عمده‌ای از درآمدهای ناشی از ورود گردشگران را به خود اختصاص می‌دهند. این نکته و افزایش تعداد گردشگران باعث شده است تا «سازمان جهانی جهانگردی»^۲ پیش‌بینی کند که در سال «۲۰۲۰» تعداد گردشگران به ۱/۵ میلیارد نفر خواهد رسید (بیانگ و یوشیک^۳، ۲۰۰۹). ترنر^۴ گردشگری را امیدبخش‌ترین و پیچیده‌ترین صنعتی می‌داند که جهان سوم با آن روبه‌رو می‌باشد و معتقد است گردشگری بیشترین قابلیت را برای جانشینی دیگر صنایع درآمدزا دارد (لی و کول^۵، ۲۰۱۱). یک بررسی انجام شده در زمینه تعداد توریست‌ها در استرالیا و نیوزیلند در سال ۱۹۹۶ نشان داد که بیش از ۳ درصد کل بازدیدکنندگان را بازدیدکنندگان ورزشی و تفریحی تشکیل می‌دادند که میزان هزینه‌های انجام شده توسط آن‌ها در استرالیا ۲۳۴ تا ۴۳۰ میلیون دلار بوده است (هنرور و غفوری، ۱۳۸۲). یکی از بخش‌های پراهمیت که قابلیت تبدیل به امر فرابخشی در صنعت گردشگری را دارد، ورزش است که از آن به‌عنوان «گردشگری ورزشی»^۶ یاد می‌کنند. ورزش یکی از فعالیت‌های مهم گردشگران در حین گردشگری است و گردشگری و مسافرت نیز با انواع مختلف ورزش همراه است (همتی نژاد و همکاران، ۱۳۹۴). همچنین ورزش یکی از متداول‌ترین عوامل ایجاد انگیزه برای گردشگران است و گردشگری ورزشی، صنعتی است که از ترکیب دو صنعت گردشگری و صنعت ورزش پدید آمده است (هنرور، ۱۳۸۳).

از نظر گیسون^۷ (۱۹۹۸) گردشگری ورزشی سه رفتار کلی را در بر می‌گیرد: تماشا کردن (گردشگری ورزشی رویداد)، مشارکت (گردشگری ورزشی فعال)، بازدید کردن جاذبه‌های مشهور ورزشی (گردشگری ورزشی خاطرات). با توجه به سه رفتار یاد شده، گیسون گردشگری ورزشی را این‌گونه تعریف می‌کند: «مسافرت بر مبنای اوقات فراغت که افراد به منظور بازی یا تماشای فعالیت جسمانی و یا دیدن جاذبه‌های مربوط به این فعالیت‌ها موقتاً از محل زندگی‌شان خارج می‌شوند» (گیسون، ۱۹۹۸).

امروزه، گردشگری ورزشی فراتر از یک صنعت، به پدیده‌ای اجتماعی اقتصادی در سطح جهانی تبدیل شده است. این صنعت بیش از هر زمان دیگر جایگاه خود را به عنوان پدیده‌ای چندبعدی در جوامع بشری باز کرده است و بسیاری از کشورها، با سرمایه‌گذاری فراوان فواید و اثرات این صنعت را به خوبی درک کرده و به عنوان منبعی مهم جهت بهبود وضعیت اقتصادی، اجتماعی و سیاسی (امرا، ۲۰۱۰) افزایش اشتغال،

1. Tourism
2. gay & chuck way
3. World Tourism Organization
4. Byeong & Yoo-shik
5. Turner
6. Lei & Cole
7. Sport Tourism
8. Gibson

درآمد، توسعه زیرساخت‌ها (کاپلانیدو^۱، ۲۰۰۷ و اندورزی^۲، ۲۰۱۱) افزایش شهرت و برند سازی مقصد خود درآورده‌اند (هیگام و هنیچ^۳، ۲۰۰۶). در کشورهای صنعتی، گردشگری ورزشی بین ۱ تا ۲ درصد از تولید ناخالص داخلی را شامل می‌شود و خود گردشگری به عنوان یک مجموعه کل بین ۴ تا ۶ درصد ناخالص داخلی را تولید می‌کند (فرزان نیا، ۱۳۹۵). اگرچه اندازه‌گیری‌های تأثیر ورزش و گردشگری در کل جهان مشکل است، با وجود این، نرخ رشد صنعت گردشگری ورزشی حدود ۱۰ درصد در سال برآورد می‌شود. ورزش و گردشگری اهداف مشترکی دارند: ساختن پل‌های تفاهم میان فرهنگ‌های متفاوت، شیوه زندگی و سنت‌ها، افزایش صلح و دوستی میان ملت‌ها، برانگیختن و تشویق افراد به فعالیت‌های سرگرم‌کننده و شاداب برای رهایی از فشارهای روزمره زندگی (همان). گردشگری و ورزش چه به صورت حرفه‌ای و چه به صورت آماتور و تفریحی، مسافرت‌های قابل توجهی را به نقاط مختلف جهان در برمی‌گیرد. برای تداوم رشد اقتصادی، ایجاد اشتغال و درآمدزایی باید ورزش و گردشگری همراه با هم حرکت کنند (ادبی فیروز جاه، ۱۳۸۵).

پارکز^۴ و همکاران (۱۳۸۲) گردشگر ورزشی را به عنوان مشارکت‌کننده این‌گونه تعریف کرده‌اند: جهانگرد ورزشی به عنوان شرکت‌کننده، در فعالیت‌هایی مانند تنیس، گلف، اسکی، موج‌سواری بر امواج کم‌عمق، کوهنوردی، شکار، ماهیگیری، قایقرانی، شنا، غواصی در زیر آب با وسایل ساده یا پیچیده و کپسول هوا، پارونزی و بسیاری از فعالیت‌های دیگر است. آیا روزی فرا می‌رسد که حرکت به سوی ورزش در دل طبیعت آغاز شود؟ می‌توان استدلال کرد پاسخ مثبت است، زیرا این دو صنعت مسیرهای همسانی پیموده‌اند. به‌طور قطع طی سال‌های آینده شمار کسانی که در ایام تعطیلات به پیاده‌روی، کوهنوردی و اردوگاه‌های تفریحی می‌روند افزایش می‌یابد. یکی از راه‌های توسعه گردشگری ورزشی در هر مکانی تعیین، شناسایی، استفاده و به‌کارگیری از عوامل مؤثر بر توسعه آن است. هر کشور و هر مقصد ورزشی محصولات و خدمات گوناگونی را برای جلب گردشگر ارائه می‌کند و هر گردشگر این امکان را دارد که از میان مقاصد مختلف یکی را انتخاب کند (پارکز و همکاران، ۱۳۸۲).

تحركات و یا در اصطلاح ورزش‌هایی که سرمنشأ طبیعی دارند، مانند شنا، قایق‌سواری، موج‌سواری، غواصی، اسکی، اسب‌سواری، صخره‌نوردی، کوهنوردی، غارنوردی و ورزش‌های سنتی و بومی ضمن جنب و جوش و تحركات لازم بدن سبب حضور در مناطق طبیعی نیز می‌گردد (فرزان نیا، ۱۳۹۵). به واسطه نیاز روحی- روانی انسان امروز به تفریح در طبیعت و ورزش‌هایی که در عرصه طبیعی می‌تواند انجام پذیرد، با یک برنامه‌ریزی حساب شده ضمن بهره‌گیری از استعداد مناطق مختلف و لحاظ کردن شرایط مختلف می‌توان در پیشبرد اهداف اقتصادی و اشتغال‌زایی گام برداشت و محیط‌های مناسبی برای گردشگران به وجود آورد (مجتبوی و بهمن پور، ۱۳۸۷). امروزه پدیده گردشگری در تمام نقاط جهان، یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی به حساب می‌آید و اهمیت توسعه پایدار در گردشگری از این رو مطرح می‌شود که گردشگری طی سال‌های اخیر به‌عنوان صنعتی که در تولید ناخالص ملی ایفای نقش می‌کند و در ارتباط با سایر

1. Kaplanidou
2. Andueza
3. Higam & Hinch
4. Parkis

صنایع به سرعت رو به رشد بوده و مبنایی برای توسعه اقتصادی به شمار می‌رود، می‌تواند در شاخه‌ها و حوزه‌های مختلف منجر به بهره‌گیری متراکم و بی‌رویه از طبیعت و جوامع محلی شود و علاوه بر آسیب رساندن به مناطق گردشگری، تبعات گوناگون اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی را به دنبال داشته باشد (خبرگزاری فارس، ۱۳۹۷). تا به حال پژوهش‌هایی پیرامون عوامل مؤثر بر گردشگری ورزشی انجام شده است. مهدوی و همکاران (۱۳۹۴) به بررسی و تعیین عوامل مؤثر بر گردشگری ورزشی استان اصفهان پرداختند و نتایج نشان داد مهم‌ترین عوامل سوق دهنده، جلب کننده و بازدارنده به ترتیب دیدار با دوستان و بستگان، کیفیت تسهیلات اقامتی و نبود فعالیت‌های جدی جهت اطلاع‌رسانی همچون رسانه‌ها و دستگاه‌های متولی گردشگری می‌باشد. همچنین همتی نژاد و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «اولویت‌بندی جاذبه‌های گردشگری ورزشی در توسعه توریسم ورزشی استان‌های شمالی ایران» نشان دادند که جاذبه‌های مربوط به برگزاری مسابقات، ورزش‌های آبی، تپه نوردی و طبیعت‌گردی، کوهنوردی و غارنوردی، گردش در جنگل، آبگرم و طبیعت‌درمانی، شکار و صید و ورزش‌های زمستانی به ترتیب از بالاترین اهمیت در توسعه گردشگری ورزشی استان‌های مورد مطالعه برخوردار هستند.

فراهانی و همکاران (۱۳۹۳) به بررسی نقش مقاصد در توسعه صنعت گردشگری ورزشی در یک دوره پنج‌ساله در امارات ابوظبی پرداختند و هووا و چی یو^۱ (۲۰۱۳) مهم‌ترین مانع زنان مالزیایی در رویدادهای گردشگری ورزشی را محدودیت‌های فرهنگی دانستند. همچنین مهم‌ترین عوامل بازدارنده گردشگران ورزشی معلول را به ترتیب عوامل فرهنگی، عوامل محیطی مانند آب‌وهوا و مشکلات حمل‌ونقل بیان کردند. همچنین فنگ^۲ (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان «تحقیقات بر روی منابع و توسعه یکپارچه گردشگری ورزشی در منطقه ملی غرب سیچوان» نشان داد که توسعه منابع گردشگری با توسعه ورزش‌های سنتی ملی از قبیل گردشگری زینتی و گردشگری ورزشی مشارکتی و با توسعه جشنواره‌های قبیله‌ای و رویدادهای سازمان یافته و ویژه امکان‌پذیر است و با تکیه بر این جشنواره‌ها فرهنگ ورزش‌های سنتی را تا حد زیادی نشان داد. در پژوهشی دیگر آرنی و همکاران^۳ (۲۰۱۶) با عنوان «آیا رویدادهای بزرگ ورزشی جذب کننده گردشگر هستند؟» نشان داده شد که رسانه‌ها به صورت مستقیم و غیر مستقیم اطلاعات رویدادهای ورزشی را به صورت مقاصد گردشگری در اختیار عموم قرار می‌دهند و مردم زیادی از طریق رسانه‌های ورزشی، انگیزه زیادی برای بازدید از آن رویدادها پیدا می‌کنند. بنابراین رسانه‌ها نقش تعیین‌کننده‌ای در جذب گردشگران ورزشی به مسابقات و رویدادهای بزرگ ورزشی دارند.

آنچه از تحقیقات انجام شده در این مورد برمی‌آید این است که وجود مناظر طبیعی زیبا شامل پارک‌های ملی، حیات وحش، سواحل دریا، مراکز کوهستانی و سایر جاذبه‌ها همانند آب‌وهوا، چهارفصل بودن و وجود مراکز آبدرمانی همچون چشمه‌های آب معدنی می‌تواند فرصت مناسبی را برای جذب گردشگر ورزشی فعال و در نتیجه توسعه گردشگری ورزشی برای هر کشوری فراهم آورد. کشور ایران به دلیل دارا بودن شرایط

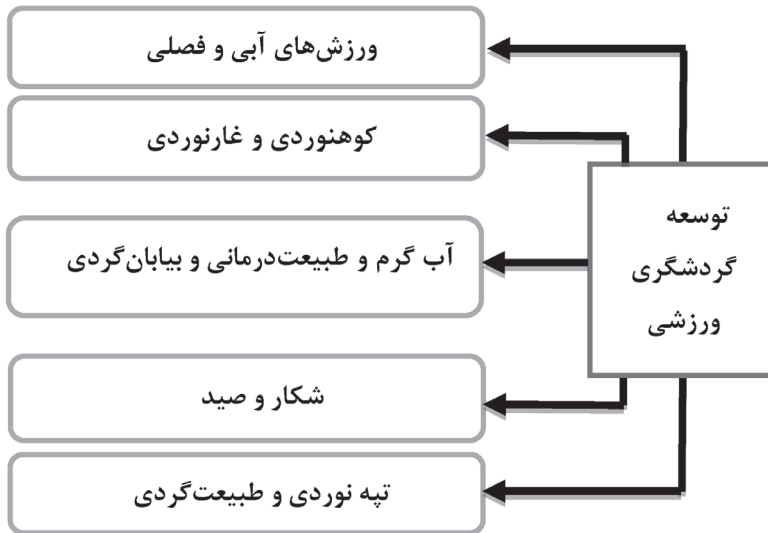
1. Hua & Chiu

2. Feng

3. Solberg

جغرافیایی، تاریخی، فرهنگی، مذهبی و همچنین برخورداری از پتانسیل‌های طبیعی لازم، از جمله غنی‌ترین کشورهای دنیاست که توان جذب گردشگران بسیاری را دارد. با توجه به موارد یاد شده، گردشگری ورزشی می‌تواند شرایط مطلوب‌تر و مناسب‌تری را به لحاظ فرهنگی و ارزشی، نسبت به دیگر انواع گردشگری، ایجاد کند (مجتبوی و بهمن‌پور، ۱۳۸۷). یکی از استان‌هایی که با بهره‌بردن از این مواهب الهی می‌تواند پذیرای گردشگران ورزش باشد، استان لرستان است. سرزمین چهارفصل لرستان با بهره‌مندی از مواهب الهی کم‌نظیر و آثار تاریخی و گردشگری دارای ظرفیت‌های مناسب رونق صنعت توریسم و اشتغال است و این سرزمین تاریخی را می‌توان با داشتن هزاران اثر باستانی و طبیعی، آبشارهای خروشان و کوه‌های سر به فلک کشیده، یکی از مهم‌ترین مناطق باستانی ایران برشمرد؛ اما با مقایسه بین درآمدهای گردشگری ایران و لرستان ملاحظه می‌شود که سهم لرستان از این درآمدها در سطح پایینی قرار دارد؛ به طوری که درآمدهای گردشگری حتی نیمی از هزینه‌های آن را پوشش نمی‌دهد (خبرگزاری فارس، ۱۳۹۷). از آنجا که توسعه پایدار گردشگری و افزایش تعداد گردشگر در هر منطقه‌ای، به طور قطع تأثیرات مثبتی در بهبود شرایط اقتصاد شهری و روستایی، افزایش اشتغال، پیشگیری از مهاجرت و رونق بازار و رقابتی شدن خواهد گذاشت و با توجه به اهمیت و گستردگی موضوع و همچنین با توجه به اینکه استان لرستان نتوانسته است جایگاه خود را به عنوان یک قطب گردشگری ورزشی در کشور مطرح نماید، پژوهش حاضر به دنبال پاسخ برای سوال زیر است:

کدام عوامل و با چه اولییتی باعث توسعه گردشگری ورزشی در استان لرستان می‌شود؟

۱. مدل مفهومی پژوهش

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر در حیطه پژوهش‌های توصیفی - تحلیلی می‌باشد که با تأکید بر نظرات مدیران و کارشناسان صورت گرفت. نمونه تحقیق ۱۲۰ نفر شامل کارشناسان بخش گردشگری سازمان گردشگری و میراث فرهنگی (۲۳ نفر) و کارشناسان آژانس مسافرتی فعال در زمینه تورگردانی (۳۵ نفر) و مدیران و کارشناسان هیئت‌های سوارکاری، تیراندازی، دو میدانی، اسب‌دوانی، ورزش‌های همگانی و اسکی (۶۲ نفر) بود که به دلیل امکان عدم بازگشت و عودت کامل پرسشنامه‌های ارسالی و کوچک بودن حجم جامعه آماری، نمونه آماری برابر با جامعه آماری به صورت تمام شمار انتخاب شد. جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته عوامل توسعه گردشگری ورزشی (با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی ورزشی) بود که پس از تهیه، روایی صوری و محتوایی آن به تأیید ۱۵ تن از اساتید و متخصصان رسید و پایایی آن در یک آزمون مقدماتی با ۳۰ آزمودنی و آلفای کرونباخ ۰/۷۵ محاسبه شد که شامل پنج عامل با مقیاس لیکرت پنج گزینه‌ای بود. برای تحلیل داده‌های این تحقیق در سطح آمار توصیفی از شاخص‌های مرکزی، انحراف استاندارد، نمایش داده‌ها، رسم نمودارها و فراوانی برای ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مانند سن، جنسیت، میزان تحصیلات و سابقه فعالیت استفاده گردید. در بخش آمار استنباطی از آزمون کولموگروف اسمیرنوف جهت مشخص کردن طبیعی بودن توزیع داده‌ها و از آزمون فریدمن و تحلیل عاملی برای تعیین اهمیت جاذبه‌های طبیعی ورزشی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی استان لرستان در سطح اطمینان ۰/۰۵ و با استفاده از نسخه ۲۱ نرم‌افزار SPSS بهره‌گیری شد.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

مطابق با داده‌های به دست آمده از ویژگی‌های جمعیت‌شناختی اعضای نمونه، ۷۰ درصد از پاسخگویان دارای جنسیت «مرد» و ۳۰ درصد «زن» بودند. همچنین از نظر تحصیلات، بیشترین فراوانی مربوط به تحصیلات «کارشناسی ارشد» با ۳۷/۵ درصد و کمترین تحصیلات مربوط به تحصیلات دکتری با ۴ درصد بود. از لحاظ توزیع سنی، بیشترین فراوانی مربوط به سنین «۳۱-۳۵» با ۲۶/۷ درصد بود. در مورد سابقه فعالیت پاسخگویان، بیشترین فراوانی مربوط به سابقه «۴-۶» سال با ۳۴/۲ درصد بود.

آمار استنباطی

در ابتدا برای بررسی طبیعی بودن توزیع داده‌ها از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف استفاده شد که نتیجه به شرح زیر است:

جدول ۱: نتایج حاصل از آزمون کولموگروف اسمیرنف جهت طبیعی بودن توزیع داده‌ها

متغیر	تعداد	میانگین	کولموگروف-اسمیرنف	سطح معناداری
ورزش‌های آبی و فصلی	۱۲۰	۳/۵۵۲۱	۱/۴۱۳	۰/۰۳۷
کوهنوردی و غارنوردی	۱۲۰	۳/۷۴۷۲	۱/۰۹۸	۰/۱۷۹
آب گرم و طبیعت‌درمانی و بیابان‌گردی	۱۲۰	۳/۱۶۰۴	۱/۱۳۴	۰/۱۵۳
شکار و صید	۱۲۰	۳/۴	۱/۳۰۱	۰/۶۸
تپه‌نوردی و طبیعت‌گردی	۱۲۰	۳/۴۹۳۳	۰/۸۹۰	۰/۴۰۷

با توجه به داده‌های جدول ۱، چون سطح معناداری کلیه متغیرهای به کار گرفته شده در تحقیق به جز یک مورد، بالاتر از سطح ۰/۰۵ می‌باشد، لذا توزیع داده‌های متغیرهای فوق نرمال است و برای بررسی فرضیه‌های آماری از آزمون‌های پارامتریک استفاده می‌گردد.

بررسی پرسش پژوهش

عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی استان لرستان با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی ورزشی کدام است؟

در این پژوهش از تحلیل عاملی اکتشافی برای شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی استان لرستان استفاده شد. به همین دلیل پیش از انجام تحلیل عاملی، به منظور اطمینان از کافی بودن تعداد نمونه از معیار کایزر-می‌یر-اولکین و برای تعیین همبستگی بین متغیرها (گویه‌ها) از آزمون بارتلت استفاده شد.

جدول ۲: نتایج آزمون بارتلت و kmo

مقدار	پیش فرض	
۰/۷۳۴	مقدار کیسر - می‌یر و اولکین (کفایت حجم نمونه)	
۱۰۲۵/۱۰۸	مقدار مجذور کای	آزمون کرویت بارتلت
۱۷۱	درجه آزادی	
۰/۰۰۱	سطح معناداری	

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که تمامی پیش فرض‌های موردنیاز و مربوط به استفاده از روش تحلیل عاملی رعایت شده است. آزمون کیسر - می‌یر و اولکین شاخصی برای کفایت نمونه است. بر اساس آزمون مذکور می‌توان میزان تعلق متغیرها به یکدیگر (علیت عاملی) و در نتیجه مناسب بودن آن‌ها را برای تحلیل عاملی

تشخیص داد و همچنین مناسب بودن هر متغیر را به تنهایی مشخص کرد. با توجه به اینکه مقدار آن برابر با ۰/۷۳۴ می باشد، لذا قضاوت در مورد آن در حد عالی گزارش می شود. در آزمون کرویت بارتل، فرض همبستگی بین سؤالات مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به مقدار مجذورکای و سطح معناداری (P < ۰/۰۱ و $X^2 = ۱۰۲۵/۱۰۸$) نتیجه گرفته می شود که بین سؤالات همبستگی وجود دارد. از این رو، ادامه و استفاده از سایر مراحل تحلیل عاملی جایز است.

جدول ۳: اشتراکات گویهها

شماره گویه	برآورد اولیه میزان اشتراك هر متغیر	واریانس عامل مشترك
۱	۱	۰/۵۴۲
۲	۱	۰/۵۸۹
۳	۱	۰/۷۳۵
۴	۱	۰/۷۳۶
۵	۱	۰/۷۹۹
۶	۱	۰/۵۷۰
۷	۱	۰/۴۸۵
۸	۱	۰/۷۰۵
۹	۱	۰/۶۱۵
۱۰	۱	۰/۸۶۹
۱۱	۱	۰/۷۹۴
۱۲	۱	۰/۵۰۲
۱۳	۱	۰/۸۵۰
۱۴	۱	۰/۷۵۸
۱۵	۱	۰/۵۸۹
۱۶	۱	۰/۵۶۹
۱۷	۱	۰/۶۴۷
۱۸	۱	۰/۶۱۰
۱۹	۱	۰/۴۲۵

با توجه به نتایج جدول ۳، در ستون «برآورد اولیه میزان اشتراك هر متغیر» مقادیر تمامی آن‌ها برابر با یک است. در ستون «واریانس عامل مشترك»، اعداد درج شده نشان دهنده همبستگی با عامل است. با توجه به

اینکه واریانس مشترک همه گویه‌ها بیشتر از $0/4$ گزارش شده است، همه گویه‌ها برای تحلیل عاملی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

تحلیل عامل اکتشافی نشان داد ارزش ویژه پنج عامل بزرگ‌تر از یک (عامل اول: $5/198$ ، عامل دوم: $2/783$ ، عامل سوم: $1/756$ ، عامل چهارم: $1/477$ و عامل پنجم: $1/177$) هستند که این پنج عامل در مجموع $65/215$ درصد واریانس گویه‌های پرسشنامه را توضیح می‌دهند.

جدول ۴: واریانس توضیح داده شده توسط فاکتورهای استخراج شده برای پرسشنامه

عوامل	مقادیر ویژه		واریانس توضیح داده شده		عوامل
	درصد	کل	درصد	کل	
۱	۲۷/۳۵۶	۳/۲۲۴	۱۶/۹۶۷	۱۶/۹۶۷	۱
۲	۱۴/۶۴۶	۲/۶۸۶	۳۱/۱۰۶	۱۴/۱۳۹	۲
۳	۹/۲۴۴	۲/۴۶۹	۴۴/۱۰۰	۱۲/۹۹۴	۳
۴	۷/۷۷۳	۲/۲۹۵	۵۶/۱۷۷	۱۲/۰۷۷	۴
۵	۶/۱۹۶	۱/۷۱۷	۶۵/۲۱۵	۹/۰۳۸	۵

با توجه به جدول فوق، درصد کل واریانس تبیین شده برابر $65/215$ و مقادیر ویژه هر یک از این عامل‌ها بزرگ‌تر از یک می‌باشد. بنابراین، نتیجه می‌گیریم که اعتبار عاملی این متغیر با قبول پیش فرض مناسب است. پس می‌توان گفت که اجرای تحلیل عاملی بر اساس ماتریس همبستگی حاصل در گروه‌های نمونه مورد مطالعه، قابل توجیه خواهد بود.

جدول ۵: نتایج بررسی سهم واریانس هر یک از عوامل توسعه گردشگری ورزشی استان لرستان

بار عاملی	گویه‌ها
۰/۹۲۶	جاذبه‌های مرتبط با تورهای کاروان‌رو در بیابان‌های کویری
۰/۹۰۴	جاذبه‌های مرتبط با شکار معجاز چهارپایان (کل، قوچ، خرگوش و آهو و...)
۰/۸۸۸	جاذبه‌های مرتبط با کویر نوردی و بیابان‌گردی
۰/۸۵۸	جاذبه‌های مرتبط با قلعه‌های کوه‌های استان لرستان
۰/۸۴۶	جاذبه‌های مرتبط با صید پرندگان وحشی (قرقاول، کبک، تیهو، هوبره...)
۰/۸۴۳	جاذبه‌های مرتبط با اسکی در زمستان
۰/۷۷۵	جاذبه‌های مرتبط با برف نوردی در زمستان
۰/۷۷۱	جاذبه‌های مرتبط با سوارکاری (اسب‌سواری و...) در دامنه‌ها و چمنزارها و صحراها

۰/۷۰۰	جاذبه‌های مرتبط با ورزش گلف در تفریحگاه‌ها
۰/۶۸۷	جاذبه‌های مرتبط با قایقرانی در مجموعه‌های مختص این رشته‌ها
۰/۶۵۸	جاذبه‌های مرتبط با غار نوردی و غار گردی در غارهای استان خراسان جنوبی
۰/۶۵۶	جاذبه‌های مرتبط با دوچرخه‌سوار و دوچرخه‌سواری کوهستان در دامنه‌ها و تفریحگاه‌ها
۰/۶۵۱	جاذبه‌ای مرتبط با چشمه‌های آب گرم و آب‌درمانی
۰/۶۴	جاذبه‌های مرتبط با دوی آرام و پیاده‌روی و راهپیمایی در دامنه‌های طبیعی و تفریحگاه‌ها
۰/۵۵۹	جاذبه‌های مرتبط با شنا، شیرجه در رودخانه‌ها
۰/۵۳۹	جاذبه‌های مرتبط با نگاهتگاه‌ها، استراحتگاه‌ها و اقامتگاه‌های بیلاقی خوش آب‌وهوا
۰/۵۲۹	جاذبه‌های مرتبط با آموزش و پژوهش مرتبط با ورزش در طبیعت
۰/۵۲۶	جاذبه‌های مرتبط با ماهیگیری در رودخانه‌ها و دریاچه‌ها و دریاچه‌های پشت سدها
۰/۴۹۱	جاذبه‌های مرتبط با صخره‌نوردی و سنگ‌نوردی

با توجه به جدول ۵، جاذبه‌های مرتبط با تورهای کاروان رو در بیابان‌های کویری دارای بیشترین بار عاملی است و سایر عوامل به ترتیب بار عاملی مرتب شده‌اند.

بررسی فرضیه پژوهش

اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی استان لرستان با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی ورزشی چگونه است.

برای اولویت‌بندی عوامل مؤثر از آزمون فریدمن استفاده گردید. طبق نتایج به دست آمده از مقدار آزمون مربع کای (۳۴/۸۷۱) و همچنین سطح معناداری (کمتر از ۰/۰۱) نتیجه می‌گیریم که تفاوت بین رتبه مؤلفه‌ها معنادار است. لذا می‌توان رتبه‌بندی بین مؤلفه‌ها را به ترتیب زیر انجام داد:

۶: نتایج حاصل از آزمون فریدمن جهت رتبه‌بندی مؤلفه‌های تحقیق

متغیر	میانگین رتبه
ورزش‌های آبی و فصلی	۳/۲۶
کوهنوردی و غارنوردی	۳/۵۵
آب گرم و طبیعت‌درمانی و بیابان‌گردی	۲/۴۵
شکار و صید	۲/۸۷
تپه نوردی و طبیعت‌گردی	۲/۸۷

با توجه به جدول ۶، مؤلفه کوهنوردی و غارنوردی دارای بالاترین رتبه در بین مؤلفه‌های تحقیق است. به عبارت دیگر، پاسخگویان بیشترین اقبال را در میان عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی استان لرستان با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی ورزشی به مؤلفه «کوهنوردی و غارنوردی» با میانگین رتبه ۳/۵۵ دارند. رتبه‌بندی سایر مؤلفه‌های تحقیق به ترتیب عبارت اند از: «ورزش‌های آبی و فصلی» با میانگین رتبه ۳/۲۶، «شکار و صید» و «تپه نوردی و طبیعت‌گردی» به صورت مشترک با میانگین رتبه ۲/۸۷ و «آب گرم و طبیعت‌درمانی و بیابان‌گردی» با میانگین رتبه ۲/۴۵.

بحث و نتیجه‌گیری

گردشگری در حال تبدیل شدن به نخستین صنعت درآمدزای جهان است. رشد چشم‌گیر و صعودی گردشگری در دنیا حاکی از آن است که اقتصاد آینده تا اندازه بسیاری متعلق به این صنعت خواهد بود. در عصر حاضر از میان انواع گردشگری، گردشگری ورزشی منبعی سرشار از سود و درآمد است. از طرفی، مناطق طبیعی همگی می‌توانند منبع توسعه ورزش باشند. در سال‌های اخیر، ویژگی‌های مختلف و متنوع زمین، هوا و آب باعث ایجاد تعاریف تازه‌ای از تجارب ورزشی و حتی ایجاد ورزش‌های جدید یا توسعه ورزش‌های امروزی شده و بخش عمده فعالیت‌های گردشگری بر پایه منابع طبیعی و در طبیعت است (مجتبوی و بهمن‌پور، ۱۳۸۷).

با توجه به اقلیم هر منطقه، گردشگری ورزشی شرایط و ویژگی‌های خاص خود را دارد. استان لرستان با قابلیت‌های طبیعی خود می‌تواند به عنوان یک الگوی منطقه‌ای برای گردشگری ورزشی تبدیل گردد. لذا با توجه به اهمیت موضوع، هدف از پژوهش حاضر بررسی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی استان لرستان با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی ورزشی است.

نتایج پژوهش نشان داد که به ترتیب پنج عامل ۱- جاذبه‌های مربوط به کوهنوردی و غارنوردی؛ ۲- جاذبه‌های طبیعی ورزشی مربوط به ورزش‌های آبی و فصلی؛ ۳- جاذبه‌های مربوط به شکار و صید؛ ۴- جاذبه‌های مربوط به تپه نوردی و طبیعت‌گردی؛ ۵- جاذبه‌های مربوط به آب گرم و طبیعت‌درمانی و بیابان‌گردی در توسعه گردشگری ورزشی استان لرستان با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی ورزشی مؤثر هستند. بنابراین توجه به جاذبه‌های مربوط به کوهنوردی و غارنوردی در این استان برای سرمایه‌گذاری بیشتر، توجه ویژه‌ای را از طرف مسئولان و متولیان امر می‌طلبد. همچنین لازم است که اولویت‌های دیگر به ترتیب در دستور کار قرار گیرند.

نتایج این پژوهش با یافته‌های مطالعات زیر همسویی دارد:

همتی نژاد و همکاران (۱۳۹۴) که دریافتند جاذبه‌های مربوط به برگزاری مسابقات، ورزش‌های آبی، تپه نوردی و طبیعت‌گردی، کوهنوردی و غارنوردی، گردش در جنگل، آبگرم و طبیعت‌درمانی، شکار و صید و ورزش‌های زمستانی به ترتیب از بالاترین اهمیت در توسعه گردشگری ورزشی استان‌های شمالی کشور برخوردار هستند.

اندام و همکاران (۱۳۹۳) که چشم‌اندازهای طبیعی را به عنوان مؤلفه مؤثر در گردشگری ورزشی شناسایی کردند.

فلاحی و همکاران (۱۳۹۲) و ادبی فیروزجاه و همکاران (۱۳۸۸) در زمینه شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی از حیث جاذبه‌های طبیعی ورزشی.

در یک تحقیق همسوی دیگر، کوشچر^۱ و همکاران معتقدند که مقاصد کوهستانی، واحدهای جغرافیایی، اقتصادی و اجتماعی هستند که زیرساخت‌های لازم را برای بازدیدکنندگان کوهستانی فراهم کرده‌اند. آنان مناظر طبیعی زیبا، زمین مناسب برای ورزش و آب هوای مطلوب را از عوامل کشش در جذب بازدیدکنندگان به مناطق کوهستانی قلمداد می‌کند (کوشچر و همکاران، ۲۰۱۷).

همتی نژاد در پژوهش خود جاذبه‌های مربوط به ورزش‌های آبی را اولویت اول در توسعه گردشگری استان‌های شمالی کشور و فلاحی در تحقیق خود جاذبه‌های کوهنوردی و ورزش زمستانی را اولویت اول توسعه استان کردستان نشان دادند، درحالی‌که در این پژوهش جاذبه‌های مربوط به کوهنوردی و غارنوردی را بالاترین اولویت در توسعه گردشگری استان لرستان را دریافت. یکی از دلایل اصلی این اختلاف‌ها می‌تواند وجود پتانسیل‌های لازم و زیرساخت‌های موجود در این استان‌ها باشد، چرا که استان‌های شمالی کشور به دلیل بهره‌گیری از سواحل دریایی و فراوانی آب، مستعد توسعه رشته‌های آبی و استان کردستان به علت قرارگیری در ارتفاعات رشته‌کوه‌های زاگرس شرایط لازم برای توسعه ورزش‌های زمستانی از جمله اسکی روی برف را دارا می‌باشند. با وجود این، استان لرستان نیز با داشتن طبیعت بکر و کوهستانی مناسب می‌تواند به یکی از قطب‌های مناسب برای توسعه این رشته‌ها تبدیل گردد.

ادارات متولی در امر گردشگری ورزشی به ویژه گردشگری ورزشی مانند ادارات ورزش و جوانان استان لرستان و اداره میراث فرهنگی و گردشگری استان می‌توانند با بهره‌گیری از نظرات کارشناسان این حوزه و توجه به مواهب الهی که خداوند در این استان نهاده است، موجبات ارتقای صنعت گردشگری به ویژه گردشگری ورزشی را فراهم آورند. آنها می‌توانند از ظرفیت‌های کوهنوردی و غار نوردی این استان و چشمه‌های آب معدنی و موارد دیگر مؤثر در گردشگری ورزشی با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی ورزش استفاده بهینه را ببرند و در جهت توسعه اقتصادی این استان گام بزرگی بردارند. هم‌چنین پس از شناسایی عوامل مؤثر در گردشگری ورزشی استان لرستان، طرح‌ها و برنامه‌های اجرایی لازم را در قالب برنامه‌های کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت تدوین نمایند؛ به طوری که در آن چشم‌اندازهای بلندمدت پیشرفت استان در زمینه گردشگری ورزشی طبیعی لحاظ گردد و از نظرات خبرگان بخوبی استفاده گردد.

بر اساس یافته‌های پژوهش، در بین عوامل پنج‌گانه مؤثر در توسعه گردشگری ورزشی استان لرستان با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی ورزشی هر گویه با سهم متفاوتی در ایجاد توسعه گردشگری ورزشی نقش دارد؛ به طوری که عوامل جاذبه‌های مربوط به کوهنوردی و غارنوردی با میانگین رتبه (۳/۵۵) بیشترین تأثیر و عوامل جاذبه‌های مربوط به آب گرم و طبیعت‌درمانی و بیابان‌گردی با میانگین رتبه (۲/۴۵) کمترین تأثیر را در توسعه گردشگری ورزشی استان لرستان دارند. بنابراین میزان تأثیر به طور مستقیم به وجود جاذبه‌های طبیعی ورزشی در استان لرستان مرتبط می‌باشد.

دلایل اهمیت بیشتر جاذبه‌های کوهنوردی و غارنوردی، ورزش‌های آبی و فصلی نسبت به سایر جاذبه‌ها در

دو عامل می‌باشد:

اولین عامل، گستردگی این جاذبه‌ها در استان لرستان: سیمای طبیعی لرستان، از کوه‌های سربرافراشته اشترانکوه و گرین و سفیدکوه گرفته تا دشت‌ها و دره‌های سرسبز و پرآب، آبشارها و رودهای زیبا، همه و همه دارای تصاویر دل‌انگیز و چشم‌اندازهای بدیعی است که هر بیننده‌ای را به شگفتی و تحسین وامی‌دارد. استان لرستان از لحاظ جغرافیایی پیونددهنده نیمه شمالی کشور با نیمه جنوب غربی کشور است. دومین عامل، تأثیر پذیری کمتر این جاذبه‌های گردشگری در استان لرستان از پدیده فصلی بودن است. تغییرات فصلی در پدیده گردشگری بیانگر چالشی جهانی در مدیریت جاذبه‌های گردشگری است. توجه به موضوعات، چالش‌ها و فرصت‌های مرتبط با فصلی بودن و تأثیر آن‌ها بر جاذبه‌های گردشگری مبتنی بر ورزش اهمیت زیادی دارد.

در این پژوهش جاذبه‌های مربوط به بیابان‌گردی و طبیعت‌درمانی، از نظر کارشناسان نسبت به سایر جاذبه‌ها در رتبه‌های پایین‌تر قرار گرفتند، زیرا استان لرستان سرزمینی کوهستانی با محدوده میانی کوه‌های زاگرس می‌باشد و از آب‌وهوای متنوع و رودها و چشم‌اندازهای بی‌بدیل کوهستانی برخوردار است و قرار گرفتن عامل بیابان‌گردی و طبیعت‌درمانی در اولویت آخر منطقی به نظر می‌رسد.

جاذبه‌های طبیعی در هر کشوری یکی از مهم‌ترین گزینه‌های گردشگری به‌ویژه گردشگری ورزشی برای آن کشور محسوب می‌شود و شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی و سرمایه‌گذاری بر روی آنها می‌تواند باعث رونق اقتصادی فراوانی برای کشورها و دهکده‌های گردشگری ورزشی گردد. لذا استان لرستان نیز به‌عنوان یکی از استان‌ها مرتبط با صنعت گردشگری و همچنین با توجه به پتانسیل‌های موجود در حد قابل قبول می‌تواند به عنوان قطب گردشگری در زمینه جاذبه‌های طبیعی قرار گیرد. بی‌شک شناخت عوامل (مورد بحث) مؤثر می‌تواند راهنمای مناسبی در بررسی راهکارهای جذب هر چه بیشتر افراد و گردشگران در بازدید و استفاده از این اماکن باشد. محققان امیدوارند که نتایج این تحقیق بتواند باعث توسعه و ایجاد علاقه در استفاده افراد و گردشگران از این اماکن باشد و با تکیه بر اطلاعات دقیق و جامع از نیازهای اعلام شده از سوی کارشناسان و مدیران، راهکارهایی با قابلیت اجرا ارائه شود.

پیشنهادها

با توجه به نتایج پژوهش حاضر پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

- با توجه به اهمیت جاذبه‌های کوه‌نوردی و غارنوردی در بین سایر جاذبه‌های طبیعی ورزشی در استان لرستان، پیشنهاد می‌شود سرمایه‌گذاری در بخش زیرساختی برای جاذبه‌های طبیعی گردشگری ورزشی مورد توجه مدیران در بخش گردشگری به‌ویژه گردشگری ورزشی قرار گیرد.
- با توجه به اولویت‌بندی عامل‌های مهم طبیعی گردشگری از دیدگاه کارشناسان در استان و قرار گرفتن جاذبه‌های ورزش‌های آبی و فصلی در اولویت بعدی، پیشنهاد می‌شود با برگزاری مسابقات و تورهایی تشویقی در دریاچه‌های کیو و گهر، این استان به قطب منطقه‌ای در کشور تبدیل گردد.
- توسعه تلاش‌های بازاریابی در جهت جلب گردشگر از استان‌های هم‌جوار (خوزستان، مرکزی و...) با

- تکیه بر منابع طبیعی و آبشارهای موجود از جمله: نوژیان، بیشه و آبشار آب سفید الیگودرز.
 - معرفی مقاصد گردشگری استان بر حسب طبقات مختلف گردشگران از جمله گردشگران تاریخی-فرهنگی و اکوتوریستی و همچنین آشنا نمودن مسئولان و مردم با توریسم ورزشی.
 - ایجاد مراکز اطلاع‌رسانی در مبادی ورودی اصلی گردشگری استان و همچنین ایجاد امکانات بین‌راهی در سطح استان.
 - راه‌اندازی تورهای تشویقی و تخفیفی از سراسر کشور مثل تورهای تشویقی برای کارمندان و یا افراد نمونه در سازمان‌ها و نهادها و
- در پایان به برخی محدودیت‌های پژوهش اشاره می‌گردد؛ از جمله: محدود بودن ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات به کتب، پایان‌نامه‌ها، پرسشنامه‌ها، سایت‌های اینترنتی و... و همچنین عدم استفاده از سایر روش‌ها مثل مصاحبه، بررسی اسناد و مدارک و آیین‌نامه‌ها و... در کنار عدم دسترسی به پاسخگویان برای تکمیل پرسشنامه و بُعد مسافت. همچنین در این تحقیق به منظور زمینه‌یابی از پرسشنامه استفاده شده که ممکن است برخی از افراد از ارائه پاسخ واقعی خودداری کرده باشند.

منابع

- ادبی فیروزجاه، جواد. (۱۳۸۵). «بررسی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی ورزشی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم انسانی.
- ادبی فیروزجاه، جواد؛ کوزه چیان، هاشمو احسانی، محمد. (۱۳۸۸). «بررسی مهمترین جاذبه‌های طبیعی ورزشی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور از دیدگاه کارشناسان ورزشی و گردشگری». مدیریت ورزشی. شماره ۱. دوره ۱. صص ۶۷-۸۱.
- اندام، رضا؛ آقایی، علی کبر؛ عنبریان، مهرداد و پارساجو، علی. (۱۳۹۳). «راهکارهای توسعه توریسم ورزشی در استان همدان». پژوهش‌های معاصر در مدیریت ورزش. سال چهارم. شماره ۱، صص ۴۴-۷۳.
- پارکز، ژانت بی؛ بیورلی آر، کی زنگر و کوارترمن، جروم. (۱۳۸۲). مدیریت معاصر در ورزش. محمد احسانی. چاپ اول، تهران: انتشارات دانشگاه تربیت مدرس
- خبرگزاری فارس. (۱۳۹۷). «توسعه گردشگری لرستان و ضرورت مشارکت در آن». ۱۳۹۷/۵/۲۳.
- فراهانی، ابوالفضل؛ اصفهانی، نوشین؛ زارعی، محسن و خالقی آرانی، حسین. (۱۳۹۳). «نقش مقاصد در توسعه صنعت گردشگری ورزشی در یک دوره پنج ساله در امارت ابوظبی». مجله مدیریت ورزشی. دوره ۶. شماره ۲. صص ۲۱۵-۲۳۰.
- فلاحی، احمد؛ حسنی، احسان و کروبی، مهدی. (۱۳۹۲). «بررسی جاذبه‌های طبیعی مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی استان کردستان». نشریه مطالعات مدیریت ورزشی. شماره ۱۷. صص ۱۵۹-۱۷۴.
- گی، چاک وای. (۱۳۹۰). جهانگردی در چشم‌اندازی جامع. علی پاریسیان و محمد اعرابی. تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگ.
- فرزانه نیا، فرهاد. (۱۳۹۵). «بررسی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ورزشی استان خراسان جنوبی با تأکید بر جاذبه‌های طبیعی ورزشی». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه پیام نور.
- مجتوبی، سیدکوروش و بهمن پور، هومن. (۱۳۸۷). توریسم ورزشی. کمیته تهران: ملی المپیک
- مهدوی، فتاح؛ یوسفی، بهرام و غلامی ترکسلویه، سجاد. (۱۳۹۴). «تعیین عوامل مؤثر بر گردشگری ورزشی استان اصفهان». نشریه مطالعات مدیریت ورزشی. شماره ۳۲. صص ۷۳-۹۰.
- همی نژاد، مهرعلی؛ شهریاری سجهرودی، بهمن و ملک اخلاق، اسماعیل. (۱۳۹۴). «اولویت‌بندی جاذبه‌های گردشگری ورزشی در توسعه توریسم ورزشی استان‌های شمالی ایران». دو فصلنامه مدیریت و توسعه ورزش. شماره ۱(۶). صص ۱۹-۳۳.
- هنرور، افشار. (۱۳۸۳). «بررسی عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری ناشی از برگزاری رویدادهای ورزشی بین‌المللی در کشور». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم تهران.
- هنرور، افشار و غفوری، فرزاد. (۱۳۸۲). «اثرات اقتصادی ورزش در چند کشور منتخب». سخنرانی در چهارمین همایش بین‌المللی تربیت بدنی و علوم ورزشی. دانشگاه تهران. بهمن ۱۳۸۲.
- Arne, M. Ulvnesa, Harry, Arne, Solberg. (2016). "Can major sport events attract tourists? A study of media information and explicit memory". Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism, Volume 16, Issue 2, p 143-157.
- Byeong, p. & Yoo-shik, Y. (2009). "Segmentation by motivation in rural tourism: A

Korean case study". *Tourism Management*, 30(1), 99-108.

- Emery, P. (2010). **"Past, Present, Future Major Sport Event Management Practice: The Practitioner Perspective"**. *Sport management review*, 13,158-170.
- Gibson, H.J. (1998). **"Sport tourism: A critical analysis of research"**. *Sport Management Review*, vol. 1, issue 1, pages 45-76.
- Higam, J, & Hinch, T (2006). **"Sport and Tourism Reserch: A Geographic Approach"**. *Journal of Sport & Tourism*, 11: 31-49.
- Hua, K. P. & Chiu, L. K. (2013). **"Multiculturalism: Issues of malaysian femalesport tourists' in event-based sport tourism"**. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 91(1), 270-287.
- Kaplanidou, K. (2007). **"Affective Event and Destination Image: Their Influence on Olympic Travelers"**. *Behavioral Intentions*, Volume 10: 159-173.
- Kuščer, K., Mihalič, T., & Pechlaner, H. (2017). **"Innovation, sustainable tourism and environments in mountain destination development: a comparative analysis of Austria, Slovenia and Switzerland"**. *Journal of Sustainable Tourism*, 25(4), pp. 489-504.
- Lei, S. S. & Cole, H. (2011). **"Understand leisure travel motivation of travelers with acquired mobility impairment"**. *Tourism Management*, 33(1), 228-231.
- Suqiong, Feng. (2015). **"Research on the Sports Tourism Resources and Integrated Development in Minority National Region in Western of Sichuan"**. *International Conference on Education Technology and Economic Management*, p 665-668.
- Van der Zee, Egbert. (2011). **"Image Improvement as a Tangible Legacy of Hallmark Events; the Case of the 2010 World Cup in South Africa"**. *Research Master Human Geography and planning Faculty of Geosciences*.

